



Д.І. Піхно.

ря. Олександр II схвалив цю ідею, і наприкінці року була створена комісія під головуванням графа, яка мала завдання збирати необхідні для видання матеріали. На період із 1880 по 1885 комісія призупиняла свою діяльність. 1909 завдання з продовження роботи над виданням було передоручено Постійній істор. комісії при Історико-філол. відділенні Імператорської АН. Із 1887 по 1912 побачили світ 6 повних томів видання, 1918 вийшов т. 7, вип. 1. Після тривалої перерви вихід наступних книг відновився лише 1946.

Томи 1—4 були опубліковані під редакцією академіка Імператорської АН А.Бичкова, томи 5—7, вип. 1, — під редакцією члена-кореспондента Імператорської АН, пізніше — АН СРСР І.Бичкова. Зібрані та підготовані ним матеріали, згідно із заповітом, 1944 були передані АН СРСР, а робота над виданням була доручена створеній 1943 в Ін-ті історії АН СРСР групі, із вересня очолюваної д-ром істор. н. О.Андрєєвим, яка займалася вивченням епохи Петра I. Т. 7, вип. 2, і т. 8, вип. 1, вийшли під редакцією О.Андрєєва, роботою над т. 8, вип. 2, спочатку керував О.Андрєєв, а завершував її Б.Кафенгауз, під редакцією якого він і був надрукований. Під редакцією Б.Кафенгауза побачили світ також 9—10 томи. Наступні 11—13 томи вийшли під кер-вом редколегії, до якої спочатку входили Б.Кафенгауз, О.Андрєєв, Л.Нікіфоров, а пізніше такі дослідники, як Л.Бескровний, О.Преображенський, Н.Демидова, Т.Майкова, Л.Нікіфоров, О.Под'япольська.

Надруковані у виданні матеріали походять із рос. та закордонних (європ.) архівосховищ, приватних збірок. Документи Петра I публікувалися в хронологічній послідовності, вони охоплюють період із 1688 по 1713. Кожен том обіймає певний хронологічний відрізок, складається із двох основних частин. Перша частина — документи, які вийшли з-під пера царя, а друга — примітки, важливою частиною котрих є листи різних осіб до Петра I та ін. матеріали, в яких пояснюється зміст документів царя

або йдеться про певні відображені в них події. Видання має хронологічні покажчики поміщених у виданні листів і паперів царя, а також втрачених, хронологічні покажчики листів різних осіб до Петра I, покажчики листів не адресованих йому й ін. документів, а також іменні, геогр., предметні покажчики, покажчики використаної літератури (томи 9—13).

Документи видання є необхідними для науковців, які займаються вивченням історії Росії, міжнар. відносин того часу, до яких вона була причетна, мають непересічну вартість для дослідників історії України — її політ. життя, економіки та к-ри часів гетьманування І.Мазени та І.Скоโรปадського, особливу увагу привертає листування зазначених керівників Укр. держави.

Вид.: Письма и бумаги императора Петра Великого, т. 1—6. СПб., 1887—1912; Т. 7, вип. 1. Пг., 1918; Т. 7, вип. 2 — т. 8, вип. 1. М.—Л., 1946—48; Т. 8, вип. 2 — т. 13. М., 1950—2003.

В.В. Станіславський.

ПІТАК (від українсько-рос. «п'ять, п'ятак») — молдовсько-буковинська назва рос. «п'ятикопійочників» та турец. «бешліків» (п'ятаків) протягом 1730—1850-х рр. Згодом пітакам відповідали за курсом австрійс. конвенційні 6-та 7-крейцеровики 1753 — 1802-х рр., які й отримали ці найменування.

Літ.: *Moisil C. Monetele României*. В кн.: *Enciclopedia României persoană morală și juridică sub augustul patronaj al majestății sale regelui Carol II*, vol. 1. București, 1938; *Огуй О.Д.* Монетнолічильні найменування на Буковині та в Молдові в кінці 14 — першій третині 19 ст. Чернівці, 1997.

О.Д. Огуй.

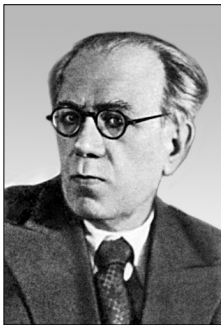
ПІХНО (Піхно) **Дмитро Іванович** (01.01.1853—29.07.1913) — професор-правник, громад. і політ. діяч-консерватор, публіцист, землевласник. Професор (1885). Н. на х. Нестерівка Чигиринського пов. Київ. губ. Учень проф. М.Бунге, 1874 закінчив Київ. ун-т зі ступенем кандидата юрид. наук, голова студентського юрид. гуртка. 1877 — доцент, із 1885 — екстраординарний, 1888—1901 — ординарний професор Київ. ун-ту по кафедрі політ. економії та статистики. Прибійник екон.

теорії англ. класичної школи, теоретик ринкової конкуренції і капіталіст. раціоналізації пром-сті й сільс. госп-ва, автор низки наук. праць. Із 1879 — редактор, із 1883 — одночасно ще й співвидавець газ. «Киевлянин», після 1907 формально полишив редакторство. 1885—86 — чиновник з особливих доручень і член мін-ва фінансів Рос. імперії (при міністрі М.Бунге) у складі мін-ва шляхів сполучень Рос. імперії. У 1890-ті — 1901 не раз ставав об'єктом обструкцій демократ. студентства, але попри це часто сприяв поновленню звільнених з Київ. ун-ту студентів. 23 січня 1905 призначений членом Особливої наради з перегляду чинних щодо цензури та у справах друку постанов і вироблення проекту нового в цій сфері статуту. Із вересня 1905 і до кінця життя — неформальний лідер консервативно-монархічних кіл Пд.-Зх. краю, хоча й не поділяв поглядів крайніх правих. Прикметну вагу мав його збірник політ. статей «В осаде» (К., 1906). Політ. противник С.Вимме, публічний критик його політики. Із 1907 — член Держ. ради Рос. імперії за призначенням. Прихильник ідеї заг. нар. освіти та розвитку місц. самоврядування. Автор запропонованої 1908 ідеї виборів членів Держ. ради рос. імперії за нац. куріями від зх. губерній та запровадження в них на основі цієї системи повноцінного земства. Реалізовано 1911, зокрема у *Волинській губернії*, *Київській губернії* і *Подільській губернії*. 1911—13 — противник фальсифікованої *Бейліса справи*, сприяв проведенню альтернативного розслідування, надавав сторінки «Киевлянина» для оприлюднення його результатів. Ідейний противник *українофільства*.

П. у м. Київ. Похований на хуторі Агатівка Острозького пов. *Волинської губернії*.

Праці: Исторический очерк мер гражданских взысканий по русскому праву. «Киевские университетские известия», 1874, № 8—10; Закон спроста и предложения. Там само, 1874, № 8—10; Закон спроста и предложения. К., 1886; Основания политической экономии, вып. 1. К., 1890.

Літ.: Биографический словарь профессоров и преподавателей Императорского университета св. Владими-



В.І. Пичета.

ра: 1834—1884. К., 1884; *Кауфман А.Е.* Друзья и враги евреев: Д.И. Пихно. Варшава, 1907; Д.И. Пихно (Некролог). «Киевлянин», 1913, 30 июля; К сороковому дню смерти Д.И. Пихно (прибавление к № 245 «Киевлянина»). Там само, 1913, 6 сентября; *Сидоров А. В.* В Киеве (из воспоминаний бывшего цензора). «Голос минувшего», 1918, № 7—9.

В.Б. Любченко.

ПІЧЕТА Володимир Іванович (21 (09).10.1878—23.06.1947) — білорус. і рос. історик-славист сербського походження. Професор (1917). Академік АН Білорус. СРР/РСР (1928), АН СРСР (1946). Н. в м. *Полтава* в сім'ї ректора Полтав. духовної семінарії. Закінчив Полтав. класичну г-зію (1897), історико-філол. ф-т *Московського університету* (1901). Викладав рос. мову та історію в *Москві*, *Коростишеві* й Катеринославі (нині м. *Дніпропетровськ*; 1902—05). Член *Катеринославської губернської вченої архівної комісії* (1903—05). Приват-доцент (1910), професор (1917) Моск. ун-ту. Викладав на Вищих жін. курсах у Москві та в Академії комерційних наук. Захистив докторську дис. на тему: «Аграрна реформа Сигізмунда-Августа в Литовсько-Руській державі» за другим томом своєї однойменної монографії (1919). Брав участь у радянсько-польс. переговорах у Ризі (Латвія) як експерт (1920—21). Співробітник, зав. відділу Гол. архів. управління (1918—22). Професор і ректор Білорус. ун-ту в Мінську (нині столиця Білорусі; 1921—30). 1930 заарештований органами ОДПУ СРСР у справі академіка *С.Платонова*. Звинувачений у зв'язках з блою еміграцією та антирад. діяльності. Перебував на засланні у В'ятці (нині м. Кіров, РФ; 1931—34). Професор Воронежського пед. ін-ту (1934), Моск. пед. ін-ту та Московського ун-ту (1938). Зав. сектору слов'янознавства Ін-ту історії АН СРСР (1937). Із 1943 — зав. кафедри Моск. ун-ту. Заст. директора Ін-ту слов'янознавства АН СРСР (1946—47).

Автор праць з історії Білорусі, України, Росії, Польщі, Литви й Чехії, у т. ч. присвячених етногенезу українців, періодизації укр. історії і визвол. війні укр. народу серед. 17 ст., а також сту-

дій з історіографії та архівознавства.

П. у м. Москва.

Бібліогр.: *Асафова Н.М., Пичета А.П.* Библиография трудов В.И. Пичеты. В кн.: Ученые записки Института славяноведения АН СССР, т. 1. М., 1949; *Дужор Е.Я.* Владимир Иванович Пичета: Биобиблиографический указатель. Минск, 1978.

Літ.: *Никитин С.А.* Деятельность В.И. Пичеты в области славяноведения. В кн.: Ученые записки Института славяноведения АН СССР, т. 1. М., 1949; *Ткаченко Н.М.* Работы академика В.И. Пичеты по истории Украины. Там само; *Савич А.А.* В.И. Пичета, его жизнь и научная деятельность. В кн.: Ученые записки Московского государственного педагогического института имени В.И. Ленина, т. 60. М., 1949; *Королюк В.Д.* Владимир Иванович Пичета: Опыт творческого портрета. «Вопросы истории», 1970, № 8; *Шевченко Ф.П.* Академик В.И. Пичета: До 100-річчя з дня народження. «УІЖ», 1978, № 9; *Абросимова С.В.* Вопросы освободительной борьбы украинского и белорусского народов в трудах В.И. Пичеты. В кн.: Историографические и источниковедческие проблемы отечественной истории. Днепрпетровск, 1984; *Йоффе Е.Г.* Владимир Иванович Пичета. «УІЖ», 1991, № 10; *Василенко В.О.* Катеринославский период жизни В.И. Пичеты (1903—1905) та його ранні праці. В кн.: Історія України: Маловідомі імена, події, факти: Збірник статей, вип. 11. К., 2000.

О.В. Ясь.

ПІШІ ГОСПОДАРСТВА — категорія збіднілих сел. госп-в наприкінці 18 — поч. 20 ст., які володіли землею, але не мали робочої худоби і с.-г. реманенту. Їх частка в Україні була досить значною. За офіц. даними, наприкінці 1840-х рр. піші, *городники* (мали лише садibu), *бобилі* (не мали навіть хати) становили на Київщині 70 %, Харківщині — 30 %, Полтавщині — 74 %, Чернігівщині — 36 % від заг. кількості поміщицьких селян цих губерній. Під час *селянської реформи 1861* у *Правобережній Україні* разом із городниками П.г. склали 82,5 % селянських госп-в. Тоді ж піший поділ набув узаконення й у *Лівобережній Україні*. На кін. 19 ст., за даними земських подвірних переписів, в Україні (без правобереж. губерній) $\frac{1}{3}$ сел. госп-в не мали робочої худоби.

Селяни п.г. змушені були наймитувати, здавати наділи в обробіток тяглим за гроші або з половини, чи наймати реманент і худобу для обробітку власного поля.

Літ.: *Гуржій І.О.* Розклад феодально-кріпосницької системи в сільському господарстві України у першій половині XIX ст. К., 1954; *Теллицький В.П.* Реформа 1861 р. і аграрні відносини на Україні. К., 1959.

Т.І. Лазанська.

ПІЩА́НКА — с-ще міськ. типу *Вінницької області*, райцентр. Розташов. над р. Савранка (прит. Пд. Бугу), за 7 км від залізничної ст. Попелюхи. Населення 5,4 тис. осіб (2010).

Уперше поселення тут згадується 1734 під назвою Піщина. 1784 воно перейменоване на П. Адміністративно підпорядковане Брацлавському пов. на *Поділлі*, з 1793 містечко увійшло до Ямпільського, а з 1812 — Ольгопільського повітів *Подільської губернії*. Належало первісно Конопольським, потім — князям *Любомирським*. Останні продали П. у складі цілого савранського *ключа* рос. імр. *Павлу І.* Той подарував маєтність графу Миколі Салтикову. В останнього її відкупив польний гетьман коронний Северин Жевуський, потім спадкоємцем став син Вацлав Жевуський (Золотобородий емір), учасник *польського повстання 1830—1831*. 1831 П. конфіскована урядом. На 1880-ті рр. тут згаданий як найбільший землевласник (504 *десятини*) урядник Снешко. 1747 закладено Свято-Успенську церкву (1855 дерев'яну церкву замінено цегляною). Із 1778 відома церква Різдва Христового, яку 1794 перетворено із греко-католицької на православну. 1855 тут оселилася група старообрядців, яка 1862 переселилася до с. Плот. На 1885 П. мала бл. 3 тис. мешканців, із них половина — євреї (мали *синагогу*).

1923 П. отримала статус райцентру (1962—64 приєднана до райцентру в Крижополі; нині с-ще міськ. типу Він. обл.). Перевага с.-г. занять у населення містечка призвела до того, що *голомодор 1932—1933 років в УСРР* тут пережили навіть скрутніше, ніж у околичних селах. Із липня